

MEDIAMATNNING PRAGMALINGVISTIK XUSUSIYATLARI

Yusupova Farangiz Dilshod qizi

Turon universiteti Andijon filiali

filologiya (o'zbek tili) yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Ergashev Abduhalim Abdujalilovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada mediamatnning pragmalingvistik xususiyatlari zamonaviy tilshunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Mediamatnning auditoriyaga ta'sir ko'rsatish mexanizmlari, kommunikativ maqsadi, nutqiy strategiya va taktikalar, shuningdek, presuppozitsiya, implikatura va baholovchanlik kabi pragmatik omillar yoritiladi. Tadqiqot natijalari mediamatnni tahlil qilishda pragmalingvistik yondashuv muhim metodologik asos ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mediamatn, pragmalingvistika, kommunikativ maqsad, auditoriya, nutqiy strategiya, ta'sirchanlik.

Kirish

Zamonaviy axborot makonida mediamatn ijtimoiy ongga ta'sir ko'rsatishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Televideniye, radio, internet nashrlari va ijtimoiy tarmoqlarda tarqatilayotgan matnlar nafaqat axborot yetkazish, balki auditoriyani ma'lum qarash va xulosalarga yo'naltirish vazifasini ham bajaradi. Shu sababli mediamatnni faqat semantik yoki stilistik jihatdan emas, balki pragmalingvistik nuqtai nazardan o'rganish dolzarb masaladir.

Mediamatn va pragmalingvistika tushunchasi

Pragmalingvistika til birliklarining nutq jarayonida qo'llanishi, ularning kommunikativ vazifasi va tinglovchi (o'quvchi)ga ta'sirini o'rganadi. Mediamatn esa ommaviy auditoriyaga mo'ljallangan bo'lib, unda muallif va auditoriya o'rtasidagi yashirin yoki ochiq muloqot muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan mediamatn pragmalingvistik tadqiqotlar uchun qulay obyekt hisoblanadi.

Mediamatnning asosiy pragmalingvistik xususiyatlari

1. Kommunikativ maqsadga yo'naltirilganlik

Mediamatn muallifi aniq kommunikativ maqsadni ko'zlaydi: xabar berish, ishontirish, oghlantirish, baholash yoki manipulyatsiya qilish. Masalan, yangiliklar matnida xolislikka intilish ko'rinsa-da, leksik tanlov orqali muallif pozitsiyasi sezilib turadi.

2. Auditoriya omilining ustuvorligi

Mediamatn auditoriyaning yoshi, ijtimoiy mavqei, madaniy saviyasi va psixologik holatini hisobga olgan holda tuziladi. Bu hol pragmatik moslashuv (pragmatic adaptation) orqali namoyon bo'ladi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlardagi soddaroq va dialogik uslub an'anaviy gazeta tilidan farq qiladi.

3. Baholovchanlik va subyektivlik

Mediamatnlarda baholovchi birliklar (ijobiy yoki salbiy konnotatsiyali so'zlar) keng qo'llanadi. Ular auditoriyada muayyan munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa pragmalingsvistik jihatdan ta'sirchanlikni kuchaytiradi.

4. Presuppozitsiya va implikatura

Mediamatnda ko'pincha axborot to'liq aytilmaydi, balki auditoriyaning umumiy bilimlariga tayaniladi. Bu presuppozitsiya va implikatura orqali amalga oshadi. Masalan, sarlavhalarda qisqalik va yashirin ma'no ustuvor bo'ladi.

5. Nutqiy strategiya va taktikalar

Mediamatn muallifi maqsadga erishish uchun turli nutqiy strategiyalardan foydalanadi: ishontirish strategiyasi, hissiy ta'sir strategiyasi, axborot berish strategiyasi va boshqalar. Har bir strategiya ma'lum lingvistik vositalar orqali amalga oshiriladi.

Mediamatn pragmalingsvistik tahlilining ahamiyati

Mediamatnni pragmalingsvistik jihatdan tahlil qilish uning yashirin maqsadlarini ochishga, auditoriyaga ta'sir mexanizmlarini aniqlashga imkon beradi. Bu yondashuv jurnalistika, reklama, siyosiy diskurs va raqamli kommunikatsiya sohalarida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mediamatn pragmalingsvistik xususiyatlari bilan ajralib turuvchi murakab kommunikativ birlikdir. Unda kommunikativ maqsad, auditoriya omili, baholovchanlik, presuppozitsiya va nutqiy strategiyalar o'zaro uyg'unlashgan holda namoyon bo'ladi.

Mediamatni pragmalingvistik jihatdan o'rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, mediamakondagi til hodisalarini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A. Pragmalingvistika asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
2. Ashurova D. Matn lingvistikasi. – Toshkent: Akademnashr, 2017.
3. Ashurova D., G'afforova Z. Diskurs va matn. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Arutyunova N.D. Diskurs i rech. – Moskva: Nauka, 1990.
5. Baranov A.N. Lingvisticheskaya pragmatika. – Moskva: Progress, 1989.